

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 2. In quo obligatione ad restitutionem consideratur in ordine ad
causas, ex wuibus nascitur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

peccatum mortale: vt si quis à persona medijs, & communis status abstulisset quatuor argenteos; is restitutus duobus, adhuc quidem tenetur ad restitutionem aliorum: non tamen sub peccato mortali. Ratio est, quia nullus sub mortali tenetur plus, quam notabile damnum à se datum auferre à proximo: atque in eo casu, solutis duobus argenteis manet damnum duorum aliorum; quod ex *suppositione* non est quantitas sufficiens ad peccatum mortale. Neque refert quod duo illi priores sint pars totius summæ notabilis: quia pars summæ, non est sub peccato mortali soluenda, sicut tota ipsa summa: alioqui si quis tres argenteos iam restituisset, vnum quod reliquum est, tenetur sub peccato mortali restituere: quod est absurdum, cum nullum maius nocumentum censeatur proximo illatum, tribus solutis vnum retinere; quam vnum solum accipere. Hocque procedit siue ablata sit notabilis summa ab vno, siue pluribus, & siue successiue siue simul; ex eodem autore ibidem in solutione primi argumenti. Quæ censenda sit summa notabilis ad mortale sufficiens, relinquatur prudentis iudicio: de qua re dicitur cum de furto in sequenti libro 23. numero 15. & alioque sequentibus.

9. Quod attinet ad tertium casum: Nauarr. loco citat. sentit obligationem esse ad restitutionem sub peccato mortali, quando quis multa parua accipit ab eodem sine magno temporis intervallo: vt quando accipit quotidie aliquid. Nam videns huiusmodi parua creuisse in magnam quantitatem, credere debet se incurrisse obligationem restituendi sub peccato mortali, perinde ac si totam eandem quantitatem simul accepisset: quia nihil interest paulatim, an simul proximum spoliés, cum damnum est æquale. Talem autem obligationem non esse, quando multa parua capit quis diuersis temporibus cum notabili intervallo: vt cum famulus in vno mense accipit parua quantitatē, & post vnum aut duos menses similiter accipit, ita vt spatio quatuor annorum exempli gratia, conflata sit notabilis quantitas acceptorum. Sed melius sensisse videtur Medina in Cod. de rebus restituendis *quest. 10. sub finem*, cum sine tali distinctione absoluit dixit, in proposito casu esse obligationem ad restitutionem. Cui Petrus à Nauarr. in *proced. dub. 6.* assentiens, in eam sententiam addit alios in primo casu commemoratos. Ratio verò ita sentiendi est: quod obligatio sub peccato mortali quoad restitutionem, restituitur ex notabili quantitate rei alienæ, iniuncto domino vfurpata: ita vt parum ad eam referat successiue illatum esse nocumentum, vel breui aut longo temporis intervallo, dum modo constet illatum esse notabile. Quamquam illud intervallum seruire potest cum alijs cōiecturis ad fundandam præsumptionem de domino, quod non fuerit iniuncto ipso facta talis vfurpatio rei suæ. Solent enim homines æquiori animo ferre talia parua facta, quæ in notabilem quantitatem excreuerunt, cum audiunt facta esse, alia longo tempore post alia.

TRACIATVS SECVNDVS ET LIBRI CAPVT II.

In quo obligatio ad restitutionem consideratur in ordine ad causas seu radices ex quibus nascitur.

S Y M M A R I V M.

- 10 Quotplex sit causa, seu radix ex qua oritur obligatio ad restitutionem.
- 11 Obligatio ad restitutionem quedam est ratione rei iniuste acceptæ: quedam ratione rei iniuste acceptæ.
- 12 Quedam ratione iustæ acceptationis, quedam ratione iniuste acceptationis, & quedam ratione participationis in iniusta acceptatione.
- 13 Nouem modi participandi iniusta acceptatione, quibus inducitur obligatio ad restitutionem.

Hic non est sermo de obligatione ad restitutionem prout est civilis, quæ contra obligatum agi potest in iudicio; sed prout est naturalis, locum habens in foro conscientia, etiam si contra obligatum agi nequeat in iudicio.

Sciendum est autem, quod vt attigit D. Thomas 2.2. *quest. 62. art. 6.* (expresseruntque Caiet. in verbo *restitutio cap. 1. & Sotus de iust. & iure lib. 4. quest. 7. art. 2. non longe à principio, ac Coenar. ad regulam Peccatum sub iniuriam secundæ partis*) duplex sit in genere causa seu radix vnde nascitur obligatio ad restitutionem: nempe res accepta, & acceptio. Cumque res possit iniuste etiam iniuste accepta esse: tuncque acceptio, tum iniusta esse, tum etiam iniusta, per hancque obnoxius sit, vt peccato, ex *cap. 1. epistola ad Ro. in fine sic & restitutioni, non modo is à quo ea exercetur accipiendo iniuste; sed etiam is qui cum ipso accipiente iniuste participat; Sciendum inquam est, ideo fieri, vt quinque omnino distinguantur causæ seu radices, ex quibus nascitur obligatio ad restitutionem, quarum prima est, res iniuste accepta; secunda, res iniuste accepta; tertia, iusta acceptio; quarta, iniusta acceptio; quinta, participatio cum iniuste accipientibus.*

Ita vt vna sit obligatio ad restitutionem ratione rei iniuste acceptæ: vt in commodato, locato, deposito pignore, in quibus res commodata, locata, deposita, aut pignori data, iniuste accepta est. Altera verò sit, ratione rei iniuste acceptæ; vt cum quis rem ipsam habet iniuste quidem modo, sed ab eo qui illam iniuste accipit. Vbi aduerte rem non dici iniuste acceptam comparatione eius per quem est iniuste accepta; ille enim ad restitutionem tenetur ratione iniuste acceptationis (quæ est quarta radix de qua paulo post) sed dici comparatione eius qui iniuste quidem modo rem ipsam habet, sed per eum qui accipit illam iniuste. Sic cum quis furatus est equum alter emit bona fide, seu ignorans furtiuum esse: is qui furatus est ad restitutionem tenetur ratione iniuste acceptationis verò qui bona fide emit, tenetur ad eandem, ratione rei iniuste acceptæ.

Tertia autem obligatio sit ratione iustæ acceptationis; vt quando res emitur & venditur vero domino, vel cum mutuo accipiuntur pecuniæ, aut aliæ res vsu consumptibiles, vel denique quoties sit contractus licitus, quo dominium rei propriæ transfertur in alterum. Quarta porro obligatio sit ratione iniuste acceptationis: vt quando committitur furtum, rapina, vsura, vel alius iniustus contractus. Quinta demum sit ratione participationis in iniusta acceptatione: quæ participatio contingit nouem modis, quos versus. his indicatis proponit in seq. art. 7. D. Thomas:

Iustus, consilium, consensus, palpo, recursus,

Participans, mutus, non obstant, non manifestans.

13. Quibus significatur, cum causa principali, id est, cum ex-
outore iniuste acceptationis, in eadem cooperari primò in-
beantem illam, siue expressè, vt dicendo: Præcipio tibi vt di-
plas: siue tacitè, vt ei qui ad tuam imperium mouetur, dicen-
do aliquid, vnde ipse possit præceptum conicere. Secundò
consulentem: quo nomine significatur non modo is qui
consilium dat, sed is etiam qui adhortatur, rogat, instruit, v-
tilitatem que facti ponit ob oculos, vel aliud simile agit, v-
de alter mouetur ad damnum inferendum. Tertio confen-
tientem, suo nimirum suffragio & autoritate: vt cum quis exe-
quitur quidpiam requirès alterius consentium: vt bellum ini-
iustum, quod non possit absque consensu Principis, aut po-
testatis publicæ suscipi. Si enim talis consensus intercesserit,
inducit consentiens obligacionem ad restitutionem om-
nium damnorum inde secutorum: & sic de similibus. Quar-
to, palpantem seu adulantem, id est, eum qui laudatione, aut
commendatione vel exprobratione, vel irrisione, vel mur-
muratione, aliove simili modo aliquem ad damnum alteri
inferendum inducit. Quintò recipientem, id est, eum qui re-
cipiendo prædam, vel illam seruando, vel aliquo modo iniu-
ste accipienti securitatem præbendo, est in causa vt damnum
inferatur, vel illatum non resarciatur. Sextò præbentem
auxilium, id est, eum qui cooperatur ad iniustam acceptio-
nem, & socius criminis dicitur; siue simul cum altero eam
realiter exequatur, siue tantum sit explorator aut mediator,
suppeditans instrumenta necessaria ad executionem. Septi-
mò mutū, id est, eum qui reprehendèdo seu prohibendover-
bis, aut consulendo aut clamando potuit damnum impedi-
re, & tacuit. Octauò non obstantem, id est, eum qui suo fau-
ore & auxilio nocumentum impedire potuit, nec voluit. No-
no non manifestantem, id est, eum qui potuit, nec voluit
damnum impedire, admonendo de iniustore, vt id ipsum da-
num

nam impendens impediretur, vel iam datum recuperaretur ab eo qui illud passus est.

Ceterum possunt interdum (vt sub finem citati cap. primi notat Caiet.) plures ex dictis radicibus simul concurrere. Exemplum est: cum quis rem quam furatus est, habet apud se. Nam ad restitutionem tenetur, & ratione iniuste acceptationis, & ratione rei iniuste acceptae; tuncque ad iudicandum de obligatione restituendi vtraque radix consideranda est, secundum regulas deinceps assignandas.

CAPVT III.

De obligatione ad restitutionem ratione rei iniuste acceptae.

SVMMARIVM.

14. Rem alienam habens inuito rati inibi ter domino, etiam iniuste acceptam, tenetur restituere, eandem etiam numero si possit.
15. Pro iniuste accepta, si ea casu fortuito perierit, nihil est restituendum.
16. Nisi conuentio fuerit in contrarium, aut mora culpabilis interuenierit.
17. Culpa alia Theologica, alia iuridica: & quid haec sit.
18. Triplex culpa iuridica, lata, leuis, & leuissima.
19. Culpa intendens facit obnoxium restitutioni.
20. Non modo lata, sed etiam leuis & leuissima facit obnoxium restitutioni cum quis rem accepit in suam tantum utilitatem.
21. Eum vero qui accepit solum in utilitatem dantis, nec leuissima nec leuis, ed tantum lata & dolus facit restitutioni obnoxium.
22. Excipitur casus, in quo pro custodia mercedem acciperet.
23. Cum tam in dantis quam in accipientis utilitatem accepta est res: culpa quidem tam leuis, quam lata facit restitutioni obnoxium: non autem leuissima.

Aliquot regulae dantur ex quibus de istiusmodi obligatione iudicare oportet. Prima est haec. Ad restitutionem obligatur ratione rei iniuste acceptae, quicumque illam habet, domino rationabiliter inuito: sicut contingere censetur, cum impletum est tempus reddendi inter dantem & accipientem constitutum. Ratione tangit D. Thom. in prius cit. art. 6. quod habens rem alienam habeat quod suum non est, verumque dominus tantumdem de suo minus habeat inuito: cui proinde restituitio ex vi iustitiae commutativae facienda est, vt aequalitas inter homines constituat.

Secunda regula, Dicto modo obligatum non sufficit rem aliam aut pretium, sed oportet eandem numero si illam adhuc habeas, restituere: idque tempore constituto. Haec habetur ex §. Item in lib. 3. Institut. tit. 15. vbi ratio eius attingitur, quod commodatione, locatione, depositione, aut pignoratione rei non transferatur dominium illius in alterum, sed tantum illius usus. Nec refert quod res plus valeat tunc, cum accepta est, aut quam si accepta non fuisset: quia cum dominum in ea per apud dominum perseverauerit, maior ille valor credit in bonum ipsius.

Patitur autem haec regula exceptionem in duobus casibus, quos notat Nauarr. in Enchir. cap. 17. num. 24. & 25. Prior est cum dominus fuerit contentus rem aliam sibi reddere: contra cuius voluntatem si quis etiam pretiosorem reddere velit non satisfacit istiusmodi obligationi. Ratio est, quam tangit Caiet 2. 2. quaest. 88. ad art. 12. sub initium: quod etsi talis res de se melior sit, non tamen ei, cui est minus grata. Posterior casus est cum per restitutionem eiusdem rei peccator occultus manifestaretur, aut aliquid aliud magnum incommodum sequeretur: in tali casu enim satis est iustum pretium restituere.

Tertia regula usurpata tam in iure canonico cap. 1. De commodato. & in cap. 2. De deposito: quam in civili, lege 5. 10. & 18. ff. Commodati: Cum restituitio facienda est ratione rei iniuste acceptae, siue res illa in toto, vt cum profus amittitur: siue parte, vt cum reddi, vt deterior; ex praeced. leg. si pereat casu aliquo fortuito, vt incendio, naufragio, aut alio simili: ille qui eam accepit nihil tenetur pro eo restituere nisi forte ratione patris, aut morae, aut culpa; vt si accipit equum commodato, & ei in itinere auferatur a latronibus, ad nihil tenetur: & vt habetur in sequen. lege 20. si quis argentum commodatum remittat ad dominum per nuntium fidelem, seu quem

nemo debuit existimare facturum fraudem, illudque peccat culpa aut malitia eiusdem nuntij: is ipse qui remisit non amplius tenetur ad restitutionem. Id quod Syluester notat in verbo Commodatum quaestio. decima. Probatur autem proposita regula, eadem ratione qua praecedens. Nempe quod per commodationem & alios contractus memoratos, rei iniuste acceptae dominium non transferatur in alium. ideoque si ipsa pereat, non perit accipienti, sed danti, qui illius dominus est. Ceterum cur facta sit illa exceptio, nisi forte ratione patris, morae, aut culpa, patebit per regulas ex citatis canonibus, & legibus deductas, quas deinceps trademus.

Quarta regula: quando conuentum fuit inter dantem & accipientem, vt res pereat in damnum accipientis: hic ad restitutionem seu solutionem pretij eiusdem rei tenetur ratione pacti, quo sua voluntate se tali oneri subiecit.

Quinta regula: quando quis rem aliquam accipit commodato, aut locato, aut pignus, vel in depositum, & ultra tempus praefinitum illam retinet, nolens reddere cum tenetur, & potest: quoniam ipse est in mora, si tunc res illa pereat, tenetur restituere aequiuale, seu pretium illius: vt si quis condaxit equum ad vnum mensem & eum retinet ad duos, si equus moriatur secundo mense, conductor tenetur pretium illius reddere. Quod intellige cum Syluestro in fine praecedentis quaestio. nonae, dummodo mora sit causa cur res perierit. Nam si ea apud dominum perinde perisset, recipiens non tenebitur in conscientia ad restitutionem ratione morae.

Quae culpa accipientis facit, vt si res iniuste accepta perierit, in tenetur restituere aequiuale.

In hac re consistit praecipua difficultas de restitutione ratione rei iniuste acceptae: cui vt faciat, & simul praecedentibus regulis, antequam reliquae ad propositam radicem spectantes subiliciantur, notanda sunt quaedam quorum ex Bartholo ad legem Quod Nerva ff. Depositi & ex Panor. mitan. ad cap. 1. De commodato meminerunt Nauarr. in Enchir. cap. 17. numero 177. & Summularij passim, in verbo Culpa.

Primum est, hic nomine culpa non tantum intelligi dolum: vt si quis debita opera vendat alteri rem sibi commodatam, aut locatam, aut in depositum vel pignus datam: sed etiam negligentiam admissam circa tale rem.

Secundum est: hic non agi de culpa Theologica quae peccatum est, seu offensa Dei ex alicuius praeccepti transgressione: sed de culpa iuridica, quae cum definitur, *Extrema actio inordinata, damnum ex mera negligentia inferens*, indicantur quinque conditiones ad illam requisitae. Prima, vt sit actio externa, quoniam per eam inferitur damnum proximo. Secunda, vt sit actio inordinata, id est, in qua notetur deuiatio a recta ratione: neque enim ipsum culpa nomen tribuitur actionibus iis externis, quibus damnum inferitur quidem proximo, sed secundum rectam rationem; vt ipsum iniuste puniendo. Tertia, vt sit ex negligentia, id est, sit effectus negligentiae, non item negligentia ipsa. Nam vt sollicitudo, cui negligentia opponitur, est in anima; ex D. Thom. 2. quaest. 54. art. 2. sic est & ipsa negligentia. Culpa autem de qua agimus est in opere externo vt praedictum est. Quarta, vt sit ex negligentia mera, id est, non procedat ex intentione nocendi, quia ex hac procedens, est dolus, non culpa. Quinta, vt diligentia & cura prouidentiaeque hominis potuerit praecaueri. Nam si nequiverit, culpa non erit: sed casus fortuitus.

Tertium est, huiusmodi culpam esse triplicem: vnam latam: quando quis facit, aut omittit id quod vt plurimum homines suae professionis ea in parte non facerent, aut non omitterent; aut quando non intelligit seu non prauidet, quod omnes communiter intelligunt, prauidetque. Alteram leuem: quando quis facit aut omittit, id quod diligentes suae professionis non facerent, aut non omitterent; aut non cauit, nec prauidit, quod diligentes communiter cauerent, & prouidere solent. Tertiam leuissimam, quando quis facit, aut omittit id, quod soli viri diligentissimi, & maxime circumpecti non facerent aut omitterent. Itaque si liber commodato acceptus relinquatur in platea, & furto

aufe-